

STM 1925

**Mathias Lundholm. Ole Bulls och Otto Lindblads
lärare**

Av Tobias Norlund

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan
tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska
samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat till-
låtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upp-
hovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av
enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela
databasen.

MATHIAS LUNDHOLM.
OLE BULLS OCH OTTO LINDBLADS LÄRARE.

AV T. NORLIND.

Såväl i de biografiska arbetena om Ole Bull som i anteckningarna om Otto Lindblad nämnes med särskilt erkännande en violinist, vilken handlett dem under ungdomsåren. Emellertid har man föga brytt sig om att efterforska, vem denne lärare verkligen var. Den förste som mera detaljerat sysslat med hans biografi är Wilhelm Berg, vilken i sin bok "Bidrag till musikens historia i Göteborg" (I, 1914) meddelade en sammanfattande biografi (s. 27—37) med särskilt avseende fäst vid hans vackra insats i Göteborgs musikliv. Ännu utförligare tecknar samme författare hans levnadsöden och karaktär i sitt handskrivna musiklexikon (nu i Mus. Ak:s bibl.). I detta senare verk nämnes som källa personlig bekantskap.¹

Trots dessa noggranna uppgifter återstår dock åtskilligt dunkelt rörande denne mans verksamhet utanför Göteborg. Särskilt Lundholms vistelse i de båda universitetsstäderna har ej nöjaktigt belysts. Ej heller har Lundholms betydelse i Ole Bulls liv tillräckligt betonats. Hans biografi torde således ännu behöva en komplettering på kanske just de väsentligaste punkterna: hans undervisning och inverkan på de berömdaste lärjungarna Ole Bull och Otto Lindblad.

Första gången Lundholms namn nämnes är 1795, då han uppträdde offentligt å Voglers concert-spirituell d. 1 mars². På denna spelade enligt annonsen "4 unga concertister: J. F. Berwald (7 år), viol, C. F. Ficker (9 år), fleut, Mathias Lundholm (9 $\frac{1}{2}$ år), viol och Elis Chiewitz (10 $\frac{1}{2}$ år), vionloncelle". Vogler avtackas sedan i tidningen Dagligt Allehanda (Vretblad s. 102) för sin "praktfulla" konsert med de

¹ L. har även lämnat många uppgifter om den samtida musiken till lexikonet.

² P. Vretblad, Konsertlivet i Stockholm under 1700-talet (1918) s. 252 f.

fyra unga "förtjusande virtuoserna". Tidningen vill även erkänna "den hederliga talang, som ådagalades av de fyra mästarna". Även Extra Posten, som eljest är mindre nöjd med Voglers konsert, säger, att de fyra unga spelade "med berömvärd skicklighet". Av åldersuppgifterna att döma, var Lundholm alltså född hösten 1785 (Vretblad uppger s. 291 c:a 1784!). Berg anger Lundholms födelseår till 1787 (a. arb. s. 27) men nämner strax efter, att han 20-årig blev orkesteranförare i Göteborg. Enl. Bergs egna uppgifter i Göteborgs äldre teatrar II (1896) s. 256 ff. ägde detta rum hösten 1805; alltså var, även enligt denna uppgift, Lundholm född 1785.

Lundholms förste violinlärare var (enl. Berg) Du Puy. Denne lämnade dock huvudstaden redan hösten 1799, då Lundholm nyss fyllt fjorton år. Vem som sedan handlett honom, är ej känt, men redan tidigt torde hans färdighet å violin ha varit rätt stor, ty sommaren 1803 uppträdde han under en mellanakt å Djurgårdsteatern d. $16/7$ och spelade en konsert av Viotti. Denne store mästares violinkonserter hörde då till de svåraste, och endast verkliga virtuoser vågade spela dem offentligt.

Året därpå framträdde den då ännu ej 19-årige violinisten flera gånger å Djurgårdsteatern ($15/7$ — $18/9$) och då med violinkonserter av Viotti, Rode och Fraenzl. Även sommaren 1805 spelade han å samma teater (Viotti och Kreutzer) men var då blott tillfällig gäst. Enligt Berg hade han i mars 1805 följt med De Broëns teatersällskap till Göteborg, där han sedan några år framåt var orkesterledare. D. $7/4$ 1805 gav han sin första konsert i Göteborg.

Berg uppger även, att han "de första åren av 1800-talet" kom till Uppsala och citerar som källa: Beskows Levnadsminnen (s. 16). Beskow kom dock till Uppsala först 1806, då Lundholm var fullt upptagen av sin tjänstgöring i Göteborg. Emellertid avser Beskows uppgifter närmast tiden 1808, och då annonseras verkligen en konsert av Lundholm i universitetsstaden d. $12/11$. Under vintern lät han sedan höra sig offentligt flera gånger. När han 1829 ånyo besökte Uppsala, annonserades även d. $2/12$, att han "efter 20-års frånvaro återkommit". Då han d. $7/2$ gav konsert i Göteborg och ånyo lät höra sig där d. $12/3$ 1809, måste hans Uppsalavistelse denna gång ha omfattat mellantiden. D. $14/12$ 1808 lät han för övrigt ånyo höra sig i huvudstaden. I Uppsala spelade Lundholm,

enligt Beskow, varje onsdagskväll hos Geijer, som hade kvartettspel hemma hos sig med Häffner, Jos. Höijer, Liedzen som medverkande.

Å konserten d. $1/12$ i Uppsala uppträdde jämte Lundholm De Broen i en "duett" för två violiner. Denne man kan ej ha varit någon annan än teaterdirektören Amraham de Broëns yngste son Carl Gustaf, vilken enligt Berg (Mus:s hist. i Göt. I, 38) var en "skicklig violinist". I Göteborg omtalas han dock såsom musiker i orkestern först 1811, men vid teatern hade han framträtt som skådespelare redan 1801. Han blev sedan director musices vid Göteborgs gymnasium. Nyss citerade annons 1829 omtalar även, att Lundholm då återkommit "till detta lärosäte, vid vilket han som lärjunge uppväxt". Det kan ej tolkas annorlunda, än att han varit student och en längre tid vistats vid Uppsala universitet (ordet "uppväxt" måste avse en längre tid än månaderna mars 1808—febr. 1809). Denna studenttid kan då väl knappast ha varit annan än förra hälften av 1800-talets första årtionde. Huruvida han framträtt som musiker då, är ej känt. Geijer nämner honom åtminstone ej i sina brev hem.

I Göteborg lät Lundholm redan höra sig i mars 1809 och samma månad 1810. Berg drager därav slutsatsen, att han hela tiden vistats i staden. D. 30 mars 1811 lät han höra sig i Stockholm, och det heter därvid uttryckligen "Lundholm från Göteborg". Han spelade mest konsertverk av franska skolan såsom Viotti, Rode och Kreutzer men undantagsvis även konserter av Pleyel m. fl.

1812 gav han två konserter i Göteborg ($2/2$ och $29/11$) och anställdes åter vid teatern d. $12/11$ 1813 som orkesterledare. Berg citerar (s. 31) även en del uppgifter om hans lärareverksamhet, vilken måste ha varit rätt betydande. Om hans spel vid denna tid yttrar sig J. M. Rosén i "Några minnesblad" (1877, I, 6) och erkänner, att han var en "betydande virtuos" men med "kallt föredrag". Även W. Bauck (Självbiogr. skizz 1872, s. 6) talar om den goda teatertruppen "under anförande av den då berömde violinvirtuosen Lundholm".

Marianne Ehrenström omtalar även Lundholm och hans verksamhet i Göteborg (Notice sur la litt. et les beaux arts en Suède, 1826, s. 78): "Mr Lundholm, ci-devant directeur de musique à Gothembourg est un très bon violon. Cet ar-

tiste d'un grand mérite, se développa de bonne heure, profita beaucoup du talent de *maime* Pétersen et se perfectionna ensuite sous Baillot à Paris". Om denna "*fru* Peterson" och hennes förtjänster om Göteborgs musikliv nämner märkligt nog Berg intet¹, ehuru M. Ehrenström säger om henne (s. 77): "*Elève de Kramer, son violon était tel, qu'il donna de l'ombre au célèbre Giarnowichi qui se trouvait à Londres*"² au moment où *maime* P., alors *maim* Gillberg, y donna son premier concert public." Även Rosén framhäver *fru* P:s förtjänster om Göteborgsmusiken och då i samband med Lundholm.

Harmoniska sällskapet, som stiftades 1809, hade även Lundholm till ledare, och Berg säger, att detta under Lundholm "utvecklade en nästan feberaktig verksamhet" (s. 31 f.). Lundholm synes således i Göteborg ha varit den ledande musikkraften under de fem år (1809—14) han där uppehöll sig.

Efter att d. 2 maj 1814 ha givit sin sista konsert, reste han emellertid ut till Paris för att studera under Baillot såsom elev vid konservatoriet. Efter 1 1/2 års vistelse i den franska huvudstaden återvände Lundholm till Göteborg, där han d. 4 febr. 1816 gav sin första konsert med biträde av Harmoniska sällskapet. Nära fyra år stannade han sedan i Göteborg och tyckes ånyo ha blivit den ledande mannen. Vad han betydde för stadens musikliv framgår ej minst av ett meddelande i tidskriften *Heimdall* i Stockholm (nr 6, ³¹/₅, 1828) på tal om Harmoniska sällskapets orkester: "Harm. sällsk. har en orkester näst hovkapellet den bästa i Sverige — kanske med undantag av den orkester, vilken för en tio år tillbaka var i Göteborg bildad och anförd av den berömde eleven av Baillot *hr* Lundholm."

Under Göteborgsvistelsen tyckes Lundholm även ha företagit konsertresor till andra städer. I sin *Crusell*biografi, omtalar Berg i lexikonet, att Lundholm besökt Linköping och där fått "ett härligt ackompagnement av orkestern" under *Crusell*. Emellertid avbröt L. hösten 1819 sitt arbete i Göteborg (sista konserten ²⁸/₁₁) och flyttade till Bergen. Även om hans verksamhet där yttrar sig *Heimdall* i sammanhang med nyss

¹ I Bergs lex. står ej heller något mera om henne än vad M. Ehrenström förut sagt.

² Giarnovici var i London 1792—96 och dog i Petersburg 1804.

anförda omnämnande av Harmoniska sällskapet i Stockholm: "*hr* L., vilken sedan i Norge utdånat flera virtuoser, bland vilka pianisten Skramstad, samt därjämte tillvägabragt en sångförening, som enligt de berättelser, vi från kännare erhållit, skolat tidtals kunna tävla med den bästa i Köpenhamn". Ole Bull, hans berömdaste lärjunge, omtalas här ej alls, enär denne då ej ännu var känd som violinist utanför födelsestaden.

Genom J. Petersens förträffliga bok "*Harmonien* 1765—1900" (Bergen 1901) är det möjligt att rätt noggrant följa Lundholms verksamhet i staden. P. omtalar visserligen den svenske musikern i tämligen nedlåtande ton, men då alla konsertprogrammen meddelas, är det ej svårt att se, huru fruktbärande hans arbete varit. Så mycket utförligare omnämnes "underbarnet" Ole Bull, som tidigt spelade med i orkestern.

Lundholms avresa från staden 1827 sättes sedan i samband med en strid mellan Ole Bull och hans lärare. Framställningen av denna tvist är, liksom nästan alltid i norska Bullkällor, rätt partisk för Ole Bull. Lundholm skulle ha blivit avundsjuk på sin elev: "Da han hører Ole Bull spille Paganini fra bladet med største lethed, blev han rasende, tog hat og stok, opsigde sin post som dirigent midt i saisonen och reiste fra byen ved første leilighed" (s. 105).

Ännu mera dramatiskt framställer S. Ottmann (Ole Bull der Geigenkönig, Stuttg. 1886) uppträdet och för att göra allt mera sannolikt lägga orden i Ole Bulls egen mun (s. 21 ff.). B. skulle, då han hörde sin lärare spela Baillots "*capricci*", ha blivit "*höchlich enttäuscht über die pedantische, phlegmatische Art, in der er die leidenschaftlichen Läufe vortrug*". Sedan spelade Bull sin Paganini, och Lundholm "*schalt mich für meine Vermessenheit aus*". Emellertid slutade allt, enligt Ottmann rätt lugnt: "*Anstatt zu wüten, wie ich gefürchtet hatte, war Lundholm höflicher und freundlicher gegen mich als je sonst und meinte, bei fleissiger Übung dürfe ich hoffen, es einmal so weit zu bringen wie er*."

Jonas Lie yttrar sig i sin biografi till "*Ole Bulls Breve*" (Kbhn 1881) om uppträdet i betydligt mildare ton (s. 23). Enligt denna källa skulle Bull och Lundholm 1843 ånyo ha träffats och då på vägen från Jönköping, varest Lundholm kommit körande emot den då världsberömde virtuosen (s. 69). Ottmann

gör naturligtvis en hel historia även av detta möte (s. 111). Lundholm skulle då ha sagt: "Nun, da Sie ein berühmter Geiger sind, müssen Sie sich erinnern, dass ich Ihnen sagte, als ich Sie Paganini spielen hörte, Sie würden eine hervorragende Karriere machen." Härpå skulle Bull ha svarat: "Sie waren im Irrtum, ich spielte das Stück ja nicht vom Blatt, ich hatte es bereits durchgespielt."

Det finnes emellertid en ej uppmärksammas källa från år 1836; där Lundholm och Ole Bull i Bergen nämnas, och där kategoriskt hela historien av 1827 förnekas. Då denna dementi i andra hand utgått från Lundholm själv, torde det vara skäl att här ordagrant citera den. J. M. Rosén hade med anledning av Ole Bulls konserter i de europeiska huvudstäderna, i Tidning för teater och musik nämnt några ord om Ole Bull¹ och även talat om hans studieår för Lundholm. Med anledning härav svarar en insändare i Skånska Correspondenten följande (nr 28 $\frac{6}{4}$ 1836):

"Huvudstadens tidning för teater och musik, således tidning även för musikälskare, har i en artikel 'Ole Borneman Bull' eftersagt en del av vad några norskar och Parisjournalister yttrat om denne Paganinis medtävlare. Häruti vore ingenting anmärkningsvärt, om ej huvudstadens musikaliska areopag, kanske mot sin vilja, kommit att därunder på ett mindre grannliga sätt behandla en svensk konstnär, hos vilken själva Ole Bull utan tvivel erkänner sig stå i förbindelse. I artikeln om Ole Bull heter det: 'Under L:s goda skolastiska ledning gjorde han raska framsteg och ådrog sig snart sin mästares avund. Paganinis capricer blevo icke länge oförsökta av honom. Norskarne påstå, att hans stora skicklighet förjagade L., vilken icke där kunde tåla någon rival, från Bergen'. Även Bull lämnade Bergen, vistades i Kristiania, reste till Tyskland för att höra Spohr, återkom till Norge och Bergen, 'men', heter det, 'också han måste erfara, att födelseorten minst vet att värdera ens förtjänster. Bergen hade levat ett musikaliskt liv — det var slutat; L. reste och med honom dog nästan allt för musiken. 'En tysk birfilare förmodade att i Bergen tillbakasetta Bull, vilken i känslan av sitt värde lämnade fädernestaden och reste till Paris 1831'. — Nu

¹ Nr 6: $\frac{9}{1}$, och nr 13: $\frac{27}{2}$. Som källa uppgives Journ. des débats.

frågas: huru är det möjligt, att en svensk, som vet att värdera vad svenskt är, kan vilja utan anmärkning efterfråga något dylikt, att L. skulle 'förjagas' från Bergen av avund över sin elevs raska framsteg, vilka Bergen icke ens visste att värdera, sedan Bull nått ryktbarhet? Huru är det möjligt, att man i en svensk tidning kan göra svensk mans karaktär en dylik tillvitelse, på samma gång man tillkännager, att det musikaliska livet i Bergen dog med hans avresa. L. lär vara född i Stockholm. Måne man ej därför härmed faller i samma fel, 'att födelseorten minst vet att värdera ens förtjänster'. Kunde en 'tysk birfilare' i Bergen tillbakasetta själva Bull, som nu så mycket berömmes, så är det väl lika rimligt, att en norsk eller tysk birfilare för att nedsätta svensken och upphöja norsken, tillåtit sig att få döma över motivena till den förres avresa."

Artikeln slutar med en éloge över, vad Lundholm uträttat för Lund men tillägger, att han stode i begrepp att lämna staden. "Kanske skulle norskar kunna påstå . . ., att han även reser härifrån av avund däröver, att hans elever, 'under hans goda skolastiska ledning, gjort raska framsteg', ända därhän, att de icke 'lämnat Paganinis kapriser oförsökta'."

Berg, som tydligen har intresserat för att från autentisk källa erhålla de bästa upplysningar, vände sig direkt till Ole Bull och fick av honom höra det bästa erkännande av Lundholm som lärare. Den berömde lärjungen mindes med stor tacksamhet sin studietid i Bergen (se Bull-biografien i Bergs lexikon).

Det är troligen Lundholms förtjänst att först ha fäst Ole Bulls uppmärksamhet på Paganini, som då (1827) ännu var föga känd i Skandinavien. Förut hade Viotti, Rode, Kreutzer och Baillot stått på L:s program. Nu började så småningom även Paganini upptagas på hans repertoar.

Hösten 1827 lämnade Lundholm Bergen, och d. $\frac{23}{10}$ meddelade Göteborgs Posten: "Efter flerårigt vistande i Bergen har musikdirektör Lundholm nu hitkommit och säges stanna här." D. $\frac{4}{11}$ gav han sin första konsert, och han upptog väl även omedelbart sin lärareverksamhet. 1828 framträdde Lundholm dock föga. Endast en gång $\frac{27}{11}$ omtalas i tidningarna, att han givit en konsert. Efter att ännu år 1829 ha låtit höra sig på tre konserter ($\frac{10}{2}$, $\frac{21}{4}$ och $\frac{14}{7}$), lämnade Lund-

holm Göteborg och for till huvudstaden, där han mottogs med all aktning. Tidskriften Heimdall introducerar honom d. 21/11 med följande vackra omnämnande: "Lundholm ... redan sedan längre tid tillbaka känd som en av vårt lands utmärktaste violinspelare, är nyligen från Göteborg hitkommen. Mången har det liksom oss förefallit besynnerligt, att huvudstaden icke fått tillägna sig en konstnär av hans rykte. För närvarande lär ej heller något sådant vara i fråga, emedan herr L. ämnar endast en kort tid uppehålla sig härstädes. Då man vet, att herr L. gjort sin skola i Paris under Baillots omedelbara handledning och med den utmärkelse, att denne mästare ännu i dag med aktning omtalar honom såsom en av sina skickligaste elever, bör det bliva angenämt för musikvännen att få göra bekantskap med en inhemsk talang av detta värde. Ryktet har även i förbigående meddelat, att herr L. under sitt musikaliska studium på senare åren med framgång försökt sig i utförande av de svårigheter, varmed Paganini ökat violinens tillgångar."

Sedan omnämnas, att han i nästa månad ämnade ge en konsert. Denna ägde rum i stora Börssalen d. 9 januari 1830, och d. 16 i samma månad har Heimdall en utförlig recension om den:

"Det förtjänar visserligen anmärkas såsom en sällsamhet, att en konstnär med hr Lundholms erkända talang och rättvisa anspråk på uppmärksamhet så alldeles uraktlåtit alla tillfällen att göra dessa anspråk gällande, men däremot med en verklig självförsakelse föredragit en mera obemärkt konstnärsbana framför en, där äran lovade honom rikare skördar. Efter en mellantid av många år har herr L. nu åter gjort ett besök i huvudstaden, där redan sedan länge tillbaka ett rykte föregått honom. Detta rykte har, kan man säga, hunnit bliva något gammalt, men det har därför ej förändrats. Liksom ett vackert porträtt av en okänd har man länge förvarat det i hopp att därtill någon gång igenfinna originalet. Även detta har man sent omsider funnit: alla anletsdragen syntes oss välbekanta, fastän ej alltid lika ungdomliga: jämväl uti själva kostymen var där något som icke hörde så alldeles till den för dagen. Vi hava redan förr en gång, då vi talt om en yngre elev¹ av Baillot (se Heimdall 1828 nr 36) sökt när-

mare göra reda för de utmärkande egenheterna hos de violinspelare, som tillegnat sig denne mästars metod. Vi skola vid detta tillfälle ej trötta läsaren med ett upprepande därav utan inskränka oss blott till den allmänna reflexion, att samma anmärkningar, vi då framställde, syntes oss äga fullkomlig tillämpning även på herr L:s spel. Såsom ett särdeles träffande exempel, sammanfattande på en gång allt det goda och det förkastliga i manéret, föreföll oss herr L:s föredrag av Baillots violinkonsert — en i den allvarliga gamla italienska stilen genomförd komposition, vilken, med alla förtjänster gemensamt att vara maniererad och kall med samma tvungna hållning som den akademiska figuren på ritsalen. Exekutionen med detta stränga i formen sådan denna tycktes ha blivit eleven av mästaren bibringad, erinrade nästan ovillkorligt om en concours vid conservatoiren. Om den för den skull ej kunde ge något fullkomligt begrepp om konstnärens individualitet, gjorde den likväl tillfyllest såsom ett prov på den av honom upphunna höga grad av teknisk färdighet. — Mera självständighet i talang visade herr L. i föredraget av May-seders briljanta komposition, vilken, för sin alldeles motsatta karaktär och modernare stil, kunde tjäna till ett motstycke åt den förra. Han tycktes här vara mera införlivad med sitt ämne och överlämnade sig mera fritt åt ledningen av sin egen känsla. Såväl detta som vartdera av de herr L:s övriga konstprov, mottogs av allmänheten med uttryck av det livligaste bifall. Herr L:s gedigna ton och kraftfulla stråke, hans säkra mekanik och den makt över instrumentet, vilken han visade i besegrandet av de största svårigheter, såsom t. ex. hans dubbeltoner, hans med ovanlig styrka och klarhet utgivna enkla och dubbel-drillar m. m. — alla dessa äro onekligen egenskaper, som berättiga honom till ett rum i bredd med våra skickligaste violinspelare. Om vi skulle särskilt yttra oss över herr L. såsom konsertspelare, skulle sådant kunna föranleda oss till en och annan anmärkning. Fordringarna av konsertspelaren äro större än förr. För att uppfylla dem alla måste denne med beständig uppmärksamhet följa sin tid. Man begär av honom mera böjlighet i talang, och som ett schema på denna böjlighet tjänar bäst den vanliga indelningen av konsertkompositioner i tvenne briljanta satser av olika karaktär — första och sista allegrot — och blott en gång bar sats — det

¹ A. Randel, 1821—28 elev av Baillot.

egentliga adagiot. Det är i detta senare man nu mer än någonsin gör avseende på ett sjäfullt uttryck, på tonens behag och mjukhet samt på en viss elegans i föredrag. Sant är, att dessa fordringar bliva sällan tillfredsställda, men de finnas emellertid. — Att herr L. vid detta tillfälle även undfagnade allmänheten med en desert à la Paganini kunna vi så mycket mindre förtänka honom, som hans konstnärstalanger honom någon rättighet till en sådan musikalisk caprice. Först då må det kallas charlataneri, när man gör till yrke ett dylikt missbruk av konsten. Vi skulle tro, att herr L. endast velat visa, att sådant lätt låter lära sig av varje välövad violinspelare, om han därpå vill offra någon tid och möda; och vad herr L:s adagio på G-strängen beträffar, utförde han det visserligen med mera precision och virtuositet än någon charlatan ex professo hittills låtit oss höra. I övrigt vittnade herr L:s tema med variationer av honom själv komponerade och vari han inlagt dessa konstsaker, att han i den teoretiska delen av konsten gjort lika goda studier, som han visat sig äga i den praktiska.“

I meddelandet av d. $21/11$ 1829 stod, att besöket i huvudstaden ej gällde längre tid. Redan före konserten hade han begivit sig till Uppsala, där Hæffner i Uppsala stads och läns tidn. d. $2/12$ meddelades följande: "En svensk, hr concertmästare Lundholm, som efter mångårigt vistande utomlands, isynnerhet i Paris, där han varit Baillots elev och till heder för sitt fädernesland kan tävla med vilken som helst i stor utbildning av sin konst som violinvirtuos, har efter 20 års frånvaro återkommit till detta lärosäte, vid vilket han som lärjunge uppväxt. Han hade tänkt att i morgon torsdag här uppföra en konsert och tillika att om lördag vid en dylik, som jag ämnar giva, lämna sitt benägna biträde. Vad som kommer att exekveras, skall genom affischer tillkännagivas. Att ingen infödd svensk före honom uppnått höjden av hans talang torde redan vara bevisat av den namnkunnighet han förvärvat sig.“

Lundholm tyckes omedelbart efter stockholmskonserten ånyo ha begivit sig till Uppsala, där Hæffner, som då var gammal och sjuklig, alltför väl behövde hans hjälp. Geijer torde ha varit hans främsta stöd, ty liksom för 20 år sedan spelades nu kvartetter i Geijers hem. I Malla Silverstolpes memoarer

(IV, 181) meddelas ett brev av nov. 1830, från Ava Wrangel till sin mor: "I söndags var jag hos Geijers bjuden på kvartetter spelade av Lundholm, Moberg, Gillberg, och Ström." Sedan uttalar hon den förmodan, att de två senare skulle vara henne obekanta — alltså ej de två förstnämnda.

I Heimdall. $9/10$ 1830 meddelas, att i Uppsala givits en konsert för efterlevande till de vid L. Edel drunknade "under anförande av Lundholm, som en längre tid lär komma att vistas i Uppsala". Av detta meddelande skulle det kunna synas som om vistelsen i Uppsala ditintills haft mera provisorisk karaktär.

I dec. 1830 medverkade Lundholm vid utförandet av Hæffners jubelfestkantat (enl. Heimdall $11/12$). 1831 gav Lundholm d. $5/2$ en konsert, och d. 23 i samma månad annonserade han om 4 soaréer, vilka dock ej blevo av, antagligen på grund av att för få tecknat sig. De synas dock ha upptagits på hösten, ty d. $20/11$ gavs av Lundholm en "subskriberad soaré". Redan en vecka efter följde en ny. Därjämte medverkade han vid konserter d. $17/3$ och $24/10$. 1832 i februari annonseras om tre soaréer, vilka även blevo av under våren ($18/3$, $1/4$, $8/4$). Därjämte medverkade han vid flera konserter. Det synes dock, som han med maj månads utgång ej längre stannat i staden.

Under den tid av $2\frac{1}{2}$ år han tillhört Uppsala musikliv var han ej blott konsertgivare med kompositioner för violin utan även dirigent och ledare för kör och orkester. De flesta konserter vid den tiden voro, i huvudstaden såväl som i de större landsortstäderna, orkesterkonserter. I Uppsala bestod denna orkester av amatörer jämte medverkande från regementets musikkår. Kören bildades av herrar och damer ur societeten. Då universitetet rätt ofta hade stora fester med musik och Uppsala lika väl som huvudstaden ansåg sig böra hålla en långfredagskonsert om året (i regel Hæffners oratorium "Försonaren på Golgata"), kunde en sådan "stående kör" rätt väl sammanhållas.

Vad Lundholms egna solistiska prestationer beträffa, hade hans kompositionsurval så småningom utvidgats att även omfatta Spohr, Lafont och Mayseder. Då stråkkvartetter gåvos, voro Haydn, Mozart och Beethoven givna programnummer. Särskilt ofta omtalas "stor kvartett" av Beethoven. D. $13/5$ 1832 finnes på programmet t. o. m. "violinkvartett av Geijer".

På hösten 1832 flyttade Lundholm till Lund, där han stannade 3 $\frac{1}{2}$ år till våren 1836. Under denna tid verkade han med samma iver som förut för musikens förkovran, gav undervisning, spelade å konserter, samlade medlemmar till orkester och kör samt uppförde större verk.

G. A. Feuk meddelar i "Otto Lindblad och hans sångare" (1882, s. 17): "Under Lindblads studentår utvecklade sig hans musikaliska genius allt mer och mer. För odlingen å musikaliska fältet bidrog en lycklig omständighet. Konsertmästaren Lundholm, som gav lektioner på violin, violoncell och piano, hade bosatt sig i Lund. Hos honom bodde Lindblad uti tre år."

Då Lundholm, enligt annonserna i tidningen Skånska Correspondenten, bodde hos universitetets kapellmästare Wenster, synas således alla tre ha bott nära varandra. Lindblad var då ej ledare av någon manskör, och vid konserterna hade ännu ej studentsången fått någon ledande ställning, ehuru det undantagsvis omtalas, att manskör medverkat vid Lundholms konserter. Så mycket mera odlades kammarmusiken, och Lindblad medverkade som violinist där.¹

Av annonsmeddelandena att döma var Lundholm direkt Wensters vikarie — liksom förut i Uppsala Hæffners — och stod således som officiell representant för musiken i staden. Att hans verksamhet rönt livligt erkännande, framgår otvetydigt av recensionerna av konserterna. Även uppmärksammades denna hans verksamhet i huvudstaden, där C. M. Rosén i sin Tidning för Teater och Musik lämnar meddelanden om musikens uppsving i den sydsvenska universitetsstaden.

Feuk uppger, att Lundholm gav lektioner å violin, violoncell och piano. Vad det senare instrumentet beträffar, synes han redan i Bergen, om ej förr, givit undervisning därå. I nyss citerade meddelande om Harmoniska sällskapet i Heimdall nämnes, att Lundholms berömdaste elev i Bergen var pianisten Skramstad, vilken på 1820-talet hade högt anseende som virtuos och även konserterade i Sverige (i Göteborg redan

¹ Berg meddelar under Otto Lindblad i sitt lex. om dennes medverkan på Lundholms tid: "Den tiden kände man Lindblad endast som en god och intresserad violinamatör, vilken deltog ej minst i kvartettmusik än i Akademiska kapellets övningar." Under biografien meddelas som källa för Otto Lindblad-biografien: "personlig bekantskap med Lindblad, för vilken samlaren av dessa anteckningar under sin studenttid tog undervisning i violinspelning."

1819 $\frac{12}{8}$ och sedan åter 1824; i Sthlm 1824 och 1826).¹ Violoncellspelet hade Lundholm dock ej odlat före Lundvistelsen. Berg omtalar i sin handskrivna biografi (i Mus. Ak:s bibl.), att det saknats goda violoncellister i det akademiska kapellet och att Lundholm för den skull sett sig nödsakad att lära sig spela instrumentet.²

Lundholms första konsert i Lund ägde rum d. 27/10 1832 med Beethoven, Viotti, Paganini och Mayseder på programmet. Den andra med Weber, Rode, Beethoven, Blum och Mayseder gavs d. 18/11. Året därpå följde en ny konsert d. 24/3, och Skånska Correspondenten omnämner denna d. 26/3 med stor beundran för ledarens förtjänster. Det heter där bl. a.: "Måhända har aldrig, eller åtminstone på långlig tid, i vår stad blivit hörd en skönare violin än hr Lundholms; och den för oss smickrande omständighet, att han så länge dröjt ibland oss, och att han här ger en ny höjning åt konstsinnet och musikalisk smak, förtjänar också av oss den fullkomligaste

¹ Berg meddelar i sitt lexikon på tal om Lundholms undervisning å piano-forte: "Själv spelade han ej detta instrument (hans anslag därå vittnade nog om, att det ej var honom främmande); men i allt vad som rörde precision, rytm, aplomb var han säkert en god föresyn. Stor fördel hade han dragit genom bekantskapen med Ferdinand Ries, vilken under sina konstresor besökte Stockholm och Göteborg [1813], i vilken senare stad han uppehöll sig flere veckors tid. Av Lundholms egen berättelse om sammanträffandet med Ries framgick, att L. med uppmärksamhet åhört och noga senterat en del finesser i Ries' klassiska klaverspel". — Det förtjänar påpekas, att Skramstad redan vid sitt första besök i Göteborg 1819 spelat Ries (Berg, Mus:s hist. i Göteb. I, 153).

² "I Lund gav han ett nytt prov på sin energiska förmåga. Onslows kvintetter, vari 2 violonceller medverka, hade blivit införskrivna, och L. var särdeles animerad för deras utförande. Goda violinister saknades ingalunda, men på platsen fanns ingen, som ansågs kunna med erforderlig skicklighet exekvera principalvioloncellens stundom rätt svåra stämman. L. beslöt åtaga sig denna roll och iklädde sig ånyo en lärjunges skepnad. Med begagnande av Baudiots goda violoncellskola och anlitande av sin järnflit, den ingen motgång kunde böja, inga svårigheter besegra, hann han, efter 3 månaders övningar, därhän, att han med fördel kunde låta höra sig i flere av förenämnda kvintetter." — Det förtjänar dock påpekas, att Berg i "Mus:s hist. i Göteb." I, 31 citerar ett brev från G. Brusewitz, där det heter: "Mina båda hädangångna bröder Carl Johan och Fredrik togo ock lektioner på violoncell och viol för Lundholm." Bergs lexikon är skrivet omkring 1881, och brevet torde ha författats åtskilligt senare. Möjligen kan Lundholms förmåga att på tre månader lära sig att spela i Onslows kvintetter, tillskrivas en viss förtrogenhet med instrumentet förut.

tacksamhet. Några körer exekverades av studerande på denna konsert utmärkt väl och med stor effekt.“

Det blev i Lund liksom i Göteborg under Lundholm, att alla fingo intresse för musiken. Tidningen Skånska Correspondenten återspeglar i någon mån detta ökade intresse. Det införes där nämligen ofta recensioner över musikaftnarna. Även meddelas en eller annan artikel om musiken, och man märker tydligen, att med intresset för tonkonsten även kommit lusten att lära känna dess väsen och att forska i musikhistorien.

Liksom i Uppsala anordnades soaréer, dit ej blott stadens musikintresserade kommo utan även flera från landsorten omkring. Lundholm gav även konserter i Malmö, och även där mottogs han med stor aktning. Ännu 20 år efteråt erinrade man sig med nöje den höga ståndpunkt musiken haft i lärdomsstaden. I en insänd korrespondensartikel om musiken i Lund i Ny tidning för musik 1854 $\frac{4}{3}$ heter det: "Vid orkestern är allt förlorat, i brist på goda violiner. Då veteranen concertmästare Lundholm fanns härnere, bildades av honom flere goda violiner, men som nu dragit sig undan och äro antingen solospelare eller dåliga ripienspelare.“

1835 hade man kommit så långt, att man kunde skrida till uppförande av Pergoleses Stabat Mater på långfredagen d. $\frac{7}{4}$. Året därpå förnyades uppförandet samma helgdag. Båda gångerna mottogs verket med förtjusning. Behållningen av dessa konserter tillföll "de fattiga barnen i härvarande fattig- och Lancasterskolan" — en inrättning, som särskilt univ.-kapellmästare Wenster omfattade med stort intresse. Man kan därav sluta sig till, att Lundholms arbete understöddes på allt sätt av director musices. Enligt Sk. Corr. ($\frac{2}{4}$ 1836) var "musikpersonalen" vid den senare konserten 41 personer, därav 21 damer "kläddes i sorgdräkt" — "alla utvalda röster". Första gången verket uppfördes var det i den gamla sättningen, den andra gången i Lwoffs "föryngrade och utvidgade" form. Själva biskop Faxé tackade efter sista konserten officiellt Lundholm och de medverkande för deras vackra arbete.

Man visade Lundholm allt erkännande för hans arbete. I Sk. Corr. d. $\frac{5}{3}$ 1836 står på tal om Lundholms soaréer: "För dem som ej hålla det nyttiga för människans högsta utan som ett blott beting för vår bekvämlighet och trevnad

såsom sublunariska väsenden samt anse kunskapen, njutningen och utövningen av detsamma, det sköna, för vårt överjordiska mål, torde ej vara utan intresse att se Lund sedan några år hava börjat leva ett sant musikaliskt liv. Lundholm har väckt detta liv ur sin slummer och underhållit det med sin varma kärlek för denna sköna konst. Så har ock förhållandet varit annorstädes. Där han uppehöll sig, där blev han grundtonen till en skön harmonisk förbindning, i det han anslog känslofulla hjärtans medljödande strängar. Att han är en bland våra yppersta svenska violinkonstnärer, är lika säkert som det lärers erfordras mer än ett musikaliskt tidsfördriv att, efter det omätliga framsteg musiken i det praktiska gjort, erhålla något frejdat namn särdeles såsom konstnär på violin, detta det svåraste men förnämsta av alla instrumenter.“

Under Lundvistelsen tyckas Lundholm även fått tid till små konsertresor under sommaren. Åtminstone omtalas en sådan till Gotland sommaren 1835. Enl. B. Anrep-Nordins "Mus. sällsk. i Visby" (s. 25) annonseras om en konsert i Klinte.

Efter Stabat Mater 1836 gav Lundholm ej någon egen konsert. Den $\frac{13}{4}$ medverkade han vid sångerskan Beate Jurinius konsert och avslutade härmed sin verksamhet i staden. Att man med stor saknad såg honom fara, intygas av Sk. Corr. Antagligen var orsaken till avresan, att Wenster ej mera behövde någon vikarie och därför själv upptog musikarbetet.

Den stad Lundholm nu valde för sin verksamhet blev Jönköping. Den första konserten där annonserade han till d. $\frac{19}{12}$ 1836, och programmet upptog de vanliga kompositörsnamnen från hans musikaftnar i Lund: Kallivoda, Pixis, Böhm, Moscheles, Mayseder, Lipinski. 1837 hade han lyckats bringa samman så många musikintresserade i staden, att han långfredagen kunde ge Pergoleses Stabat Mater. Även gav han samma vår egna konserter. Den $\frac{9}{8}$ annonserade han, att han till oktober skulle öppna en Sångskola. Det kan antagas, att han även fick nöjaktigt med elever.

Berg talar (i sin handskrivna biogr.) om, att Lundholm ofta gjorde, stundom årslånga, utflykter och gav konserter i skilda nejder. Varthän dessa resor ställts är ej till fullo känt, men några sådana äro omtalade i litteraturen, så en

koncert d. $\frac{4}{2}$ 1845 i Göteborg och en i Bergen 1855. Vid denna senare assisterade fru Gesine Grieg, Edvard Griegs moder.

Lundholm stannade till 1857 eller 1858 (enl. Berg) i Jönköping. Sedan flyttade han till sin lärjunge godsägare Seth å Ousbyholm i sydöstra Skåne, där han, efter att ett år ha varit sängliggande, avled 1860.

Till slut må Bergs karakteristik av Lundholm meddelas (efter handskrivna biografien): "För att nu i en bild sammanfatta Lundholms musikaliska väsende, kan man säga, att han ägde vilja, lust, ihärdighet att intränga i violinspelets mysterier, i förening med entusiasm för sitt yrke, allt i hög grad; och därest han blivit begåvad med lika mycket snille, skulle hans rykte som violinist helt säkert gjort sin rund kring Europas alla länder. Hans spel var korrekt; stråkföringen rask, någon gång eldig; den tekniska förmågan, närd och utbildad hos violininstruktörernas furste, högst betydande; tonen under mannaårens kraftfulla skede, ren och tämligen klangfull. Vilket element saknade man då? Den inre anda, som karakteriserar den verkliga konstnären och besjälar hans föredrag: denna stora gåva hade icke blivit honom förlänad. Att övervinna de oerhörda svårigheter, av vilka Lipinskis, Bazzinis, Ernsts och Paganinis kompositioner överflöda och som stundom förefalla den oinvigde omöjliga för en ensam att utföra; — det syntes vara hans mål, hans strävan; och däri lyckades han nog på sitt sätt. Men vi tro knappt, att L. som konserterande solist förmådde särdeles intaga eller behärska sitt auditorium; föredraget andades icke något egentligen naturligt behag, eller närmare uttryckt: det saknade vad man kallar stil och sann, poetisk lyftning.... Som instruktör på violin intog Lundholm ett utmärkt rum. I konsten att tänka sig in i varje elevs individuella skaplynne och, där så gjordes behov, uppfinna en särskild metod eller samman-skriva särskilda exerciser¹, vilka ej funnos i någon skola, men kunde passa just den lärjungen, skall han städse framstå som ett mönster. Mycket högt må han desslikes sättas som orkesterspelare, vartill han, efter vårt förmenande, ägt alla erforderliga egenskaper. Även i kvartettmusik hördes L.

¹ Några sådana förvaras i Mus. Akad:s bibliotek. Av hans kompositioner finnas inga i akad:s bibl., ehuru han, av Heimdallrecensionen över Stockholmskonserthen 1830 att döma, även skrivit sådana.

med stort nöje. Alla tillfällen att få exekvera Boccherinis, Mozarts, Beethovens, Onslows kvintetter omfattade L. med aldrig slocknande iver. Den lyckliga uppfattning och pietet han vid återgivandet av dessa, sins emellan tämligen skiljaktiga, tonskapelser lade i dagen, gjorde dylika musiknöjen för övriga i kvintetterna medverkande, till en oblandad konstnjutning.

Till L:s förtjänster hörde den att aldrig undandraga sig med sina lektioner gratis gagna medellösa personer, som ägde anlag och håg för tonkonsten. På detta sätt erhöi fil. dr. F. Rydén under skolåren i Jönköping sin egentliga undervisning i violinspelning. Sin bästa, eller åtminstone dyraste, violin (den hade, enligt L:s uppgift, kostat 900 rdr.) skänkte han åt en av sina f. d. elever, numera tjänsteman i S. För en obemedlad yngling, som sedermera utbildat sig till ganska skicklig målare och aktningsvärd arkeologisk författare, bekostade han ett års uppehåll i huvudstaden för att sätta honom i tillfälle studera färgkonsten vid Fria Konsternas Akademi. Flera liknande prov på välvilja skulle kunna anföras.

Berg uppräknar sedan hans främsta elever: 1. systrarna Borgman; 2. överkommissarie Gillberg i Sthlm; 3. akad.-kameraren W. Borg i Lund; 4. två herrar Seth på Ousbyholm; 5. Otto Lindblad; 6. assessor Carl Ekman i Jönköping; 7. fil. mag. F. Rydén; 8. kameraren vid tullstyrelsen i Stockholm Ivar Stridbeck; 9. presidenten i Göta hovrätt S. A. Darin (som gymnasist i Göteborg); 10. löjtnant O. J. Kihlman; 11. brukspatronen Brusewitz på Limmared i Västergötland¹.

Till dessa kunna då ytterligare läggas de två norrmännen Olle Bull och Hans Hangensen Skramstad.

¹ I sin bok Bidr. t. mus:s hist. i Göteborg I, 31 meddelar Berg ett brev från museiintendenten Gustaf Brusewitz, där denne talar om Lundholms undervisning åt hans båda bröder Carl Johan och Fredrik.